

УДК 327(477+4)

Гуда А. О.

*Науковий керівник: Сидорук Т. В.,
доктор політичних наук, професор*

СТВОРЕННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС: ОСОБЛИВОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ, ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглянуто процес створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. Наведено характерні особливості та переваги такого виду співпраці. Проаналізовано процеси, які відбуваються в Україні у відповідній сфері після створення ЗВТ Україна – ЄС.

Ключові слова: Україна, Європейський Союз, зона вільної торгівлі, співробітництво, імпорт, експорт, торгівля.

Huda A. O.

CREATION OF A FREE TRADE ZONE BETWEEN UKRAINE AND THE EU: FEATURES, RESULTS, PROSPECTS

The article deals with the process of creating a free trade area between Ukraine and the European Union. The characteristic features and advantages of this type of cooperation are given. The processes that take place in Ukraine in the relevant field after the establishment of the EU – Ukraine FTA are analyzed.

Key words: Ukraine, European Union, free trade area, cooperation, import, export, trade.

Для України створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) з ЄС є важливим кроком до осучаснення власних торговельних відносин та розвитку економіки, адже європейський ринок відкриває нам нові можливості.

Темі створення ЗВТ науковці приділяють велику увагу, серед них: Григорєць Т., Мостовий Г.І., Осадча Н. В. та інші.

Мета дослідження полягає в розгляді питань створення ЗВТ між Україною і ЄС, результатів та перспектив співробітництва України та ЄС в її рамках.

Завданнями статті є:

- дослідити поняття та сутність зони вільної торгівлі;
- розглянути стан і структуру торговельних відносин між Україною та ЄС;
- дослідити основні переваги для України та ЄС в контексті набуття чинності угоди про зону вільної торгівлі;
- виявити наслідки, ризики та недоліки для України та ЄС в контексті запровадження зони вільної торгівлі.

Зона вільної торгівлі – це територія, що охоплює торговельний блок країн, які підписали угоду про вільну торгівлю. Такі угоди передбачають співпрацю між щонайменше двома країнами з метою зменшення торгових бар'єрів, таких як квоти на імпорт або митних тарифів, і збільшення обсягів торгівлі товарами та послугами між країнами, що підписали таку угоду [6].

Проте за останнє десятиліття розвинулась тенденція до розширення сфер, які охоплюються угодами про вільну торгівлю. Вони отримали назву ЗВТ+ чи угоди «нового покоління», а у практиці власне ЄС – «поглиблених та всеосяжних». Поняття всеосяжної ЗВТ означає спрощення (лібералізацію) торгівлі не лише значною частиною товарів, а й спрощення торгівлі послугами, спрощення руху капіталу та платежів. Водночас під поглибленою ЗВТ розуміють поступову гармонізацію у регуляторних (тих, що регулюють економічну діяльність) сферах. Тобто всеосяжність стосується доступу товарів чи можливості для певної економічно-торговельної діяльності потрапити на ринок іншої сторони, а поглибленість – гармонізації внутрішніх правил економічної політики.

Європейський вектор – основа зовнішньої діяльності України, а особливо в економічній сфері. Європейські цінності вже давно стали орієнтиром українського уряду та населення. Внаслідок політичної та економічної ситуації в Україні посилене співробітництво з ЄС є основною метою українського уряду, адже партнерство з Росією вичерпало свої можливості, спершу різного роду торговельними війнами, а сьогодні й відкритою воєнною агресією. Прагнення України вступити до ЄС підтверджено 27 червня 2014 р., після підписання главами держав або урядів Європейського Союзу та Президентом України Петром Порошенком у Брюсселі Угоди про асоціацію України до ЄС. Угода регламентує основні напрями співробітництва у зовнішній політиці, сфері безпеки, торгово-економічних питаннях, а також визначає базові принципи розвитку політичного діалогу й співробітництва в контексті асоціації [8]. Саме підписання та ратифікація цієї угоди й є основною засадою для створення поглибленої

зони вільної торгівлі України з ЄС. Створення зони вільної торгівлі належить до стратегічних цілей співробітництва між Україною та ЄС.

З 1 січня 2016 року розпочалося тимчасове застосування Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВ ЗВТ). Одночасно завершив свою дію режим автономних торговельних преференцій ЄС для України, започаткований 3 квітня 2014 р., в рамках якого в односторонньому порядку українському експорту надавався доступ до ринку ЄС на умовах ПВ ЗВТ. З 1 вересня 2017 року Угода про асоціацію між Україною та ЄС набрала чинності в повному обсязі.

ПВ ЗВТ є ключовою частиною Угоди про асоціацію між ЄС та Україною. ПВ ЗВТ є також частиною ширшої політики ЄС, спрямованої на встановлення стабільних і сприятливих сусідських стосунків шляхом зміцнення економічних зв'язків. ПВ ЗВТ покликана наблизити Україну до ЄС шляхом відкриття ринків для товарів та послуг, а також за допомогою усунення перепон для торгівлі, особливо беручи до уваги так звані питання, що виникають «поза кордонами» держави, як наприклад, бюрократія та невиправдані бар'єри, що спричиняються нею [3].

Українська сторона досягла суттєвого прогресу у виконанні нормативно-правових та інституційних зобов'язань в рамках імплементації положень Угоди про асоціацію в частині ПВ ЗВТ Україна-ЄС. Ключовим досягненням української сторони за 2017 рік стали приєднання України до Програми ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)», завершення внутрішньо-державних процедур, необхідних для приєднання України до Регіональної Конвенції про преференційні правила походження товарів (ПЕМ-Конвенція). Українська сторона схвалила проект Всеохоплюючої стратегії реформування системи санітарного та фітосанітарного нагляду в Україні, Дорожньої карти реформ системи державних закупівель. Протягом року тривав діалог з метою підготовки до переговорів з укладення Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (Угоди АСАА).

Важливо відзначити, що з 1 лютого 2018 року Україна набула повноправного членства в Регіональній конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження. Країни-учасниці цієї Конвенції можуть використовувати матеріали і сировину одна одної без втрати преференційного статусу походження. Таким чином, при виробництві товарів в Україні можна закуповувати сировину та комплектуючі в країнах-учасницях Конвенції, з

якими Україна уклала угоди про вільну торгівлю, а вже готову продукцію експортувати до інших членів Конвенції, використовуючи ефект діагонального накопичення при встановленні преференційного статусу товару. Відповідно, також і українські матеріали та комплектуючі можуть використовуватись у виробництві в країнах-учасницях Конвенції для подальшого експорту у вигляді складових готової продукції [5].

Переваги зони вільної торгівлі з ЄС для українського бізнесу:

- зниження митних бар'єрів через скасування понад 98% мит з обох боків;
- запровадження стандартів та вимог Європейського Союзу;
- вирівнювання умов ведення бізнесу між Україною та ЄС через гармонізацію законодавства;
- використання нових інструментів знаходження партнерів – Європейська мережа підприємств (EEN);
- використання інструментів і механізмів ЄС для розвитку малого та середнього бізнесу (COSME);
- альтернативний ринок з огляду на ускладнення доступу на традиційні ринки;
- спрощення залучення технологічних та інноваційних рішень з країн ЄС;
- покращення доступу до якісних технологій, насіння, засобі захисту рослин;
- надання безмитних квот (TRQ) на ввезення продукції до ЄС – за окремими позиціями [9].

Основні переваги створення ЗВТ з ЄС для пересічних громадян України:

- покращення доступу до якісної імпортової продукції;
- підвищення стандартів якості та безпечності української продукції в тому числі і на внутрішньому ринку;
- підвищення рівня захисту прав споживачів від товарів, що становлять загрозу для їх здоров'я та безпеки;
- здешевлення імпортової продукції у зв'язку зі зниженням, або скасуванням увізного мита України;
- розширення номенклатури товарів і послуг на внутрішньому ринку, а також туристичних можливостей [7].

Зона вільної торгівлі, з одного боку, розширює доступ українських товарів та послуг до потужного ринку ЄС, полегшує доступ європейських інвестицій в Україну. Однак, з іншого боку, полегшений доступ імпорту високоякісних товарів і послуг з ЄС в Україну створює додаткову конкуренцію українським виробникам.

Результатами запровадження ЗВТ між Україною та ЄС буде:

- тісна економічна інтеграція;
- створення практично таких же умов для торгівлі між Україною та ЄС, що мають місце у торгівлі всередині Союзу;
- прозорі правила ведення бізнесу в Україні;
- збільшення вибору, підвищення безпечності та якості товарів;
- зниження цін для українських споживачів;
- можливість доступу українських підприємств, крім ринку ЄС, до ринку третіх країн у зв'язку з переходом на прийняті в усьому світі стандарти [4].

Щоб скористатися всіма перевагами від Угоди про асоціацію, український бізнес має займати активну позицію та ретельно аналізувати, як кожне положення цієї Угоди вплине на його діяльність. Більшість суб'єктів підприємницької діяльності в Україні підтримують євроінтеграційний вектор держави. Хоча й визнають, що євроінтеграція зумовить суттєві складнощі для низки вітчизняних підприємств, що пов'язано з низьким рівнем конкурентоспроможності самих суб'єктів бізнесу, невідповідністю якості їхньої продукції вимогам міжнародних стандартів, необхідністю проведення додаткових випробувань і сертифікації, ліцензування.

Отже, створення ЗВТ є ключовим етапом інтеграції України до ЄС, що дає стимул для економічного та соціального розвитку країни. Виконання всіх умов Угоди про асоціацію є рухом у напрямку ефективних інструментів економіки, великого інноваційного потенціалу, високих соціальних стандартів, демократії. Аналізуючи зміни, які регламентує Угода, можна стверджувати, що існують як позитивні, так і негативні наслідки створення ЗВТ, але з допомогою правильних дій українського уряду цілком реально уникнути збитків для економіки держави шляхом використання всіх наданих можливостей.

Перспективою подальших досліджень з цього питання є розробка більш детальних рекомендацій щодо використання досвіду ЄС в укладанні угод про вільну торгівлю з урахуванням співробітництва ЄС та Україною на міжнародному рівні, обґрунтування та запровадження дієвих механізмів та інструментів партнерства Україна-ЄС.

Джерела та література

1. Вільна торгівля з ЄС – нова епоха у торговельних відносинах Україна-ЄС (інфографіка). Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=/ True&id=fb2ba7cd->

0c2d-4a21-909a-0ace4c5b4801&title=VilnaTorgivliaZsNovaEpokhaUTorgovelnikhVidnosinakhUkrainas-infografika-

2. ЄС-Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/dcfta_guidebook_web.pdf

3. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/eu_ukraine/trade_relation/free_trade_agreement/index_uk.htm

4. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>

5. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Представництво України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/3793-atm>

6. Зона Вільної Торгівлі між Україною та ЄС: Досвід та Стратегії: монографія. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2017. 30 с.

7. Зона вільної торгівлі: торгівля з ЄС за 2019-й рік у фактах та цифрах. Євроінтеграційний портал. URL: <http://eu-ua.org/zona-vilnoi-torhivli>

8. Мостовий Г. І. Концепція вільної торгівлі між Україною та ЄС. Г. І. Мостовий, І. Г. Савченко. Зовнішня торгівля, економіка, фінанси, право. 2011. №1. 27-31 с.

9. Що означає зона вільної торгівлі Україна-ЄС. URL: <http://www.eu4business.eu/ukraine/fretrade/shcho-oznachaye-zona-vilnoyi-torgivli-ukrayina-yes>

10. Що потрібно знати про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС: сім фактів. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics/83019-scho-potribno-znati-pro-zonu-vilnoi-torgivli-mizh-ukrainoyu-ta-es-sim-faktiv.htm>